

SISÄLLYS

KIRJOITTAJAT	2	Polven kliininen tutkiminen.....	89
TOIMITUSKUNTA	4	Nilkka- ja jalkateräpotilaan	
ESIPUHE.....	5	kliininen tutkiminen	92
I TUKI- JA LIIKUNTAELIMISTÖN RAKENNE JA TOIMINTA			
<hr/>			
1. TUKI- JA LIIKUNTAELIMISTÖN KUDOSTEN RAKENNE JA TOIMINTA.....	13	4. ORTOPEDISEN POTILAAN KUVANTAMINEN	95
<i>Anna-Marja Säämänen, Riku Kiviranta,</i>		<i>Seppo Koskinen, Kimmo Mattila,</i>	
<i>Jari Arokoski, Jukka Jurvelin,</i>		<i>Ville Haapamäki, Jaakko Niinimäki,</i>	
<i>Markku Järvinen, Ilkka Kiviranta</i>		<i>Sami Kajander, Marko Seppänen,</i>	
Synoviaalinivelen anatomia	13	<i>Risto Ojala</i>	
Rustokudos.....	15	Johdanto	95
Nivelkierukka.....	19	Perinteinen röntgenkuvaus.....	96
Nikamavälilevy	20	Läpivalaisu- ja varjoainetutkimukset	98
Nivelkalvo ja nivelneste.....	22	Ultraäänitutkimukset	98
Nivelpintojen välinen kitka	23	Magneettikuvaus.....	101
Luukudos	23	Tietokonetomografia	107
Lihäs-jänneyksikön rakenne ja toiminta	31	Luuston tiheysmittaukset.....	108
Kantasolut ja kudosten		Isotooppitutkimukset ja PET tuki- ja	
korjauspotentialiaali	40	liikuntaelimestön kuvantamisessa.....	111
		Tuki- ja liikuntaelinten kuvantaohjatut	
		toimenpiteet	117
2. TUKI- JA LIIKUNTAELIMISTÖN BIOMEKANIikka.....	44	III ORTOPEDISET SAIRAUDET	
<i>Janne Avela, Jarmo Perttunen,</i>			
<i>Markku Järvinen</i>		5. NIVELRIKKO	125
Kävelyn biomekaniikka	44	<i>Jari Arokoski, Ilkka Kiviranta</i>	
Polven biomekaniikka.....	54	Johdanto	125
		Nivelriikon etiopatogeneesi.....	125
		Nivelriikon oireet, löydökset ja	
		diagnostiikka	130
		Nivelriikon hoito	133
II ORTOPEDISEN POTILAAN TUTKIMINEN		6. LUUSTON SAIRAUDET	137
<hr/>			
3. ORTOPEDISEN POTILAAN KLIININEN TUTKIMINEN.....	63	<i>Heikki Kröger</i>	
<i>Heikki Mäenpää, Jouni Havulinna,</i>		Luun rakenne ja aineenvaihdunta	137
<i>Pentti Kallio, Markku Kankaanpää,</i>		Luuston sairauksien diagnostiikka.....	139
<i>Petteri Kousa, Heikki-Jussi Laine, Mika Paavola,</i>		Osteoporoosi	141
<i>Ilkka Sinisaari, Kimmo Vihtonen</i>		Osteomalasia	144
Olkapään kliininen tutkiminen	67	Hyperparatyreoosi	147
Kyynärnivelen kliininen tutkiminen	72	Renaalinen osteodystrofia.....	147
Käden kliininen tutkiminen.....	74	Pagetin tauti.....	148
Alaselkikipupotilaan kliininen		Osteogenesis imperfecta.....	148
tutkiminen	77	Fibroottinen dysplasia	148
Lonkan kliininen tutkiminen.....	84	Sklerosoivat luustosairaudet	149
		Kertymäsairaudet ja luusto	150

Maligniteetteihin liittyvät luuston manifestaatiot	150	Fibromyalgia	187
Osteokondroosit ja luunekroosit.....	150	10. LUUSTON KASVAIMET	191
Luustosairaudet käytännön ortopediassa	152	<i>Minna Laitinen, Aarne Kivioja</i>	
7. JÄNTEIDEN SAIRAUDET	154	Johdanto	191
<i>Juhana Leppilähti</i>		Hyvänlaatuiset kasvaimet.....	193
Jänteen rakenne	154	Pahanlaatuiset kasvaimet	204
Harjoituksen ja immobilisaation vaikutukset jänteeseen.....	155	Lopuksi.....	217
Lääkeaineiden vaikutus jänteeseen	155	11. PEHMYTKUDOSTUUMORIT	219
Geneettiset tekijät jännesairauksissa.....	155	<i>Erkki Tukiainen</i>	
Muut tekijät	156	Hyvänlaatuisia pehmytkudoskasvaimia... 220	
Jänteen paraneminen	156	Pahanlaatuisia pehmytkudoskasvaimia... 221	
Yleisimmät jännesairaudet ja niiden hoito.....	157	12. TUKI- JA LIIKUNTAELIMISTÖN KEHITYSHÄIRIÖT JA PERINNÖLLISET SAIRAUDET	224
8. LUU- JA NIVELINFEKTIOT	168	<i>Pentti E Kallio, Ilkka Kiviranta</i>	
<i>Hannu T. Aro</i>		Peruskäsitteet ja terminologia	224
Luuinfektioiden patogeneesi	168	Synnynnäiset raajapojikkeavuudet	225
Hematogeeniset osteomyeliitit	170	Jakautumis- tai yhdistymishäiriö (segmentaatiohäiriö).....	226
Spondyliitti.....	171	Synnynnäiset kuroumat	227
Subakuutit osteomyeliitit (Brodien abskessi)	172	Perinnölliset synnynnäiset tuki- ja liikuntaelimistön sairaudet.....	227
Krooniset osteomyeliitit.....	172	13. NEUROLOGISET SAIRAUDET JA LIHASSAIRAUDET	233
Diabeettiset osteomyeliitit.....	174	<i>Aki Hietaharju, Bjarne Udd, Maija Haanpää, Markku Päiväranta, Juhani Ruutiainen, Tuula Kiviranta, Pentti Kallio</i>	
Mykobakteerien ja sienien aiheuttamat luu- ja nivelinfektiot.....	176	Selkäytimen sairaudet	233
Krooninen uusiutuva multifokaalinen osteomyeliitti.....	177	Ääreishermoston sairaudet.....	236
SAPHO.....	177	Monimuotoinen paikallinen kipuoireyhtymä (CRPS).....	239
Märkäinen niveltulehdus (septinen artriitti)	177	Lihastaudit.....	242
Reaktiivinen niveltulehdus (artriitti).....	179	MS-tauti.....	245
Lymen borrelioosi	180	Parkinsonin tauti.....	245
9. NIVELREUMA JA MUUT TULEHDUKSELLISET REUMASAIRAUDET	182	CP-vamma.....	247
<i>Markku Hakala, Pekka Hannonen</i>		Neurofibromatoosi.....	249
Johdanto	182	IV ERI RUUMIINOSIEN ORTOPEDIAA	
Erotusdiagnostiikkaa.....	182	14. NISKA JA KAULARANKA	253
Anamneesi ja hyvin tehty kliininen status ohjaavat laboratorio- ja kuvantamis- tutkimusten valintaa	184	<i>Matti Seppälä, Jussi Antinheimo, Antti Huotarinen, Ilkka Helenius, Atte Karppinen</i>	
Nivelreuma	185	Johdanto	253
Spondyloartriitit	186	Kaularangan degeneratiiviset sairaudet.. 253	
Selkärankareuma.....	186		
Niveltulehduspotilaan hoidon porrastus ...	187		

Kaularangan bakteeritulehdukset	258	Käden jännetuppitulehdukset	347
Kaularangan kasvaimet	260	Lunatummalasia	355
Kervikaaliset dystoniat.....	263	Dupuytrenin kontraktuura	358
Nivelreuma ja selkärankareuma	264	Ranteen instabiliteetti	361
Lasten kaularankaongelmat	266	Käden kasvaimet	365
		Käden ja ranteen nivelrikko	367
15. SELKÄ	269		
<i>Jyrki Kankare, Ilkka Helenius</i>			
Selkäkipupotilaan tutkiminen.....	270	19. LANTION, LONKAN JA REIDEN	
Degeneratiiviset selkäsairaudet	279	ALUEEN ORTOPEISET SAIRAUDET	372
Muut selkäsairaudet	294	<i>Eero Hirvensalo, Pentti Kallio,</i>	
Selkärangan tulehdukselliset sairaudet ...	305	<i>Juha Kalske, Ville Remes</i>	
Selkärangan kasvaimet.....	309	Viidennen lannenikaman niveltyminen	
Ristisuoliluunivelten taudit	313	suoliluuuhun (Bertolottin syndrooma)	373
		Lantion ja lonkan alueen	
		toiminnalliset viat.....	374
16. OLKAPÄÄ	315	Häntäluun pitkäaikainen kiputila,	
<i>Jan-Magnus Björkenheim, Mika Paavola</i>		Coccygodynia	374
Kipeän olkapään tutkiminen	317	Lantion ja lonkan alueen hermopinteet	374
Olkapään pinneoireyhtymä	318	Hematogeeninen osteomyeliitti ja	
Kiertäjäkalvosimen repeämä	319	pyogeeninen lonkan artriitti.....	375
Hauislihaksen pitkän pään		Lonkkanivelen tuberkuloosi	376
jännetulehdus	321	Sakroiliitti.....	376
Olkanivelen löysyys	322	Lonkkanivel ja nivelreuma.....	376
Jäätynyt olkanivel (Frozen shoulder)	323	Ison sarvennoisen limapussin tulehdus	
Olkalisäike-solisluunivelen nivelrikko.....	324	(Bursitis trochanterica).....	377
Olkanivelen nivelrikko	324	Lonkan nivel-tulehdus (synoviitti)	
Reumaolkapää.....	325	lapsilla	377
Olkapäävammojen vakuutuselliset		Lonkan ja lantion alueen kasvaimet.....	377
korvauseriaatteet.....	326	Synnynnäiset lonkan ja reiden	
		anomaliat	377
17. KYYNÄRPÄÄ	328	Postnataalinen (neuromuskulaarinen)	
<i>Jan-Magnus Björkenheim, Vesa Savolainen</i>		Lonkan dysplasia	380
Kyynärnivelen tutkiminen	330	Halvaustiloihin liittyvät (pareettiset)	
Kyynärnivelen nivelrikko.....	330	lonkkaluksaatiot	380
Osteochondritis dissecans (OCD)	331	Downin syndrooma ja hankinnainen	
Lateraalinen epikondyliitti	331	lonkkaluksaatio	381
Mediaalinen epikondyliitti	332	CP-vamma ja lonkan dysplasia.....	381
Plica synovialis.....	332	Luustodysplasioihin liittyvät	
Synoviaalinen kondromatoosi	333	lonkan ongelmat	381
Kyynärnivelen reuma	333	Calvé-Legg-Perthesin tauti.....	381
Bursitis olecranii.....	334	Lonkan epifyseolyysi	
Hermopinteet	334	(epiphyseolysis capitis femoris)	382
		Lonkkanivelen dysplasia (DDH)	
		aikuisella.....	383
18. RANNE JA KÄSI	336	Femoroasetabulaarinen pinne (FAI)	385
<i>Harry Göransson, Camilla Hellevuo,</i>		Napsuva lonkkanivel (snapping hip).....	387
<i>Hanna-Stiina Taskinen, Jorma Ryhänen,</i>		Reisiluun kaulan rasitusmurtuma ja	
<i>Timo Viljakka, Jouni Havulinna,</i>		reisiluun pään avaskulaarinen nekroosi... 387	
<i>Ville Alanen, Jarkko Vasenius</i>		Lonkan seudun osteokondroosit ja	
Anomaliat	336	jänteiden kiinnitysalueiden irtoamat.....	388
Yläraajan hermopinteet.....	340		

Reiden alueen jännevammat.....	388
Lonkan nivelrikko.....	388
Lonkan tekoniivelleikkaukset.....	390
20. POLVI.....	396
<i>Arsi Harilainen, Pentti Kallio, Jyrki Kettunen</i>	
Johdanto.....	396
Polven tutkiminen.....	396
Alaraajan ja polven virheasennot.....	399
Polven alueen murtumien jälkitilat.....	401
Polven epävakaisuus.....	401
Polvilumpion sijoiltaanmeno.....	404
Polven mekaaniset häiriöt.....	407
Polven nivelruston vauriot.....	412
Polvinivelen nivelrikko.....	415
Polven nivelkalvon sairaudet ja tulehdukselliset sairaudet.....	420
Polven etuosan kipu.....	422
Nivelen sisäisiä ja ulkoisia syitä polven kipuun.....	424
21. SÄÄRI.....	426
<i>Jukka Ristiniemi</i>	
Säären anatomia.....	426
Alaraajan luuston kehitys.....	427
Alaraajan pitkittäiset akselit.....	427
Säären tutkiminen.....	428
Virheasennot.....	428
Säären alueen rasitusvammat.....	428
Krooninen lihasaitio-oireyhtymä.....	429
Sääriluun rasitusmurtuma.....	430
Lasten sääriluun kyhmyyn osteokondroosi (Osgood-Schlatter'in tauti).....	431
22. JALKA.....	433
<i>Tero Klemola</i>	
Kävelyn perusteista.....	433
Jalkaterän epämuotoisuudet ja toiminnanhäiriöt.....	438
Nilkan ortopediset ongelmat.....	441
Jalkaterän ortopediset ongelmat.....	444

V ERITYISKYSYMYKSIÄ

23. AMPUTAATIOT.....	455
<i>Lauri Handolin, Erkki Tukiainen</i>	
Johdanto.....	455
Amputaation syyt.....	455
Amputaatiotyypit.....	456

Amputaatiotasot.....	456
Amputaatioleikkauksen teknisiä näkökohtia.....	457
Postoperatiivinen hoito.....	458
Amputaation jälkeiset komplikaatiot.....	458

24. DIABETES.....	460
<i>Erkki Tukiainen</i>	
Diabetekseen liittyvät alaraajaongelmat.....	460

25. IKÄÄNTYMINEN JA ORTOPEDISET ONGELMAT.....	466
<i>Pekka Kannus</i>	
Johdanto.....	466
Terveiden ja toimintakyvyn muutokset ikääntyessä.....	467
Ikäihminen vastaanotolla.....	469
Leikata vai ei?.....	469
Muut hoitovaihtoehdot.....	470

VI NIVELTEN LIIKKEIDEN MITTAAMINEN

LIITE 1. NIVELTEN LIIKKEIDEN MITTAAMINEN.....	475
Kyynärniveli.....	475
Kyynärvarsi.....	475
Ranne.....	475
Peukalo.....	475
Sormet.....	477
Olkanivel.....	477
Hartia.....	482
Kaularanka.....	483
Rinta- ja lanneranka.....	484
Lonkka.....	486
Polvi.....	487
Nilkka.....	488
Jalka.....	489
Isovarvas.....	489
Varpaat.....	491
Arvio nivelten keskimääräisistä liikelaajuuksista.....	491

LYHENTEITÄ.....	492
------------------------	------------

HAKEMISTO.....	493
-----------------------	------------